

Goed onderwijs volgens leerlingen

Op de bovenste etage van 'de vulpen', de fonkelnieuwe behuizing van het ministerie van OCW, vergaapt een groepje leerlingen zich aan het uitzicht over Den Haag. Ze komen van het Fioretti College in Lisse. Een leuke school, zeggen ze. Heel veilig ook. 'Dat is toch anders dan in een grote stad. In Lisse wonen alleen maar keurige bollenboeren', lacht de een. 'Het Fioretti is een havo-vwo', merkt een ander op. 'Daar zijn meestal minder problemen dan op een vmbo-school', verduidelijkt een derde.

Een eindje verderop staat Francois met zijn neus tegen de ruit gedrukt. 'Kijk, daar achter die gebouwen', wijst hij, 'ligt de Francois Vatelsschool.' Daar volgt hij, zegt hij, met veel plezier de bakkersopleiding. Het gerucht dat vmbo-scholen in het algemeen - en die in de Randstad in het bijzonder - onveilig zouden zijn, moet maar eens de wereld uit. 'Wij lopen zeker allemaal met een wapen op zak en schieten elkaar zo overhoop', lacht Francois cynisch. Hij schudt zijn hoofd. 'Ach, bij mij op school voelt iedereen zich hartstikke veilig.'

Pistool op school

De tachtig leerlingen, afkomstig van veertien verschillende scholen, variërend van vmbo tot vwo, zijn vandaag niet gekomen om alleen te praten over veiligheid. Het ministerie heeft de 'ervaringsdeskundigen' uitgenodigd zodat ze hun licht kunnen laten schijnen over alle aspecten van het middelbaar onderwijs. Waar gaat het goed? Wat kan er worden verbeterd? En hoe ziet het onderwijs er, als het aan de leerlingen ligt, uit in 2010? Maar na de recente moord op het Terra College, waar een leerling op klaarlichte dag een leraar doodschoot, is veiligheid in het onderwijs the talk of the day. Als iedereen zich op de stoeltjes heeft geïnstalleerd, en debatleider Lennart Booi de middag heeft geopend, is het dan ook het eerste onderwerp van gesprek.

'Ik maak me zorgen', zegt Mariska, zelf vmbo-leerlinge aan het Corbulo College. 'Als een leerling een leraar doodschiet, dan kan hij ook mij wel een kogel door mijn hoofd jagen.' Laatst zag ze in haar klas ook een pistool rondgaan, vertelt ze. Na aangifte bij de politie bleek het te gaan om een niet-werkend wapen, maar toch. 'Het was wel even schrikken.' Ferdi, eveneens studierend aan een vmbo-school, zegt ook iets vervelends te hebben meegemaakt. Op het schoolplein werd een jongen door een medeleerling in elkaar geslagen. 'En niemand kwam hem helpen. Dat hoort natuurlijk niet.' Volgens vwo-leerling Pieter is het een probleem 'dat scholen koste wat kost negatieve publiciteit willen voorkomen. Ze praten liever niet over dit soort dingen, ze houden ze binnenskamers.'

Over één ding zijn de leerlingen het eens: metaaldetectoren helpen niet. Dan wordt de school 'een strafkamp', waar het onprettig toeven is. Hebe, van het Fioretti College: 'Je zal misschien eens in de maand een mes vinden. Maar als iemand echt kwaad wil, rent hij met gemak door die detectorpoortjes heen. Het heeft geen zin.' Ook het inschakelen van een beveiligingsbedrijf en het ophangen van camera's kunnen niet op onverdeelde enthousiasme rekenen. 'Het moet vooral prettig zijn om naar school te gaan', vindt vmbo-leerling Ricardo. Daar kan iedereen mee instemmen.

Meer betrokkenheid

Leraren zouden niet alleen les moeten geven, maar zich meer moeten verdiepen in de achtergrond en thuissituatie van hun leerlingen. 'Ik ben een jaar geleden weggelopen van huis', zegt een leerling van het Johannes Calvincollege. 'Het is dat ik dat na een tijdje zelf heb verteld aan de studiebegeleider, anders had niemand me ernaar gevraagd.'

Die onbekendheid met elkaars achtergrond bestaat ook tussen leerlingen onderling, zegt een meisje. 'Bij ons op school staan de Marokkanen bij de Marokkanen, de Surinamers bij de Surinamers en de Nederlanders bij de Nederlanders. Het zou goed zijn eens in de week een uur lang met de klas te praten over je persoonlijke achtergrond en cultuur.' Je moet niet gaan zitten wachten op zo'n les, vindt een ander meisje. 'Uiteindelijk moet je toch zelf op elkaar afstappen. Zo'n verplicht uur neemt niemand serieus.' Hoe je het ook wendt of keert, denkt Carlijn van vmbo-school het Corbulo-college, 'Op school moet je een goede band met elkaar zien op te bouwen.'

En zo gaat de discussie over het onderwerp veiligheid als vanzelf over in een gesprek over de sfeer op school. Een goede sfeer is misschien wel het belangrijkste wat veiligheid betreft, denken de leerlingen. 'Ik zit op een school met achthonderd mensen', zegt een jongen. 'Daar kent iedereen elkaar. Ik weet niet of dat op een grote school ook zo is.' De omvang van een school maakt niet uit, vindt een meisje. 'Ik zit op een grote school, maar het is toch heel knus. Ze hebben hem leuk ingericht, met een gezellige kantine.' Van groter belang lijkt de sfeer in de klas, die kan worden verbeterd door 'meer praktijk', 'goede leraren' die 'af en toe een grapje maken' en 'goed hun eigen verhaal kunnen vertellen.'

'Wij hebben in de klas een experiment gedaan', vertelt een meisje. 'We moesten om beurten zelf een deel van de les geven.' Dat lijkt iedereen een goed idee: zo luistert iedereen beter, en leer je zelf hoe het is om voor de klas te staan.

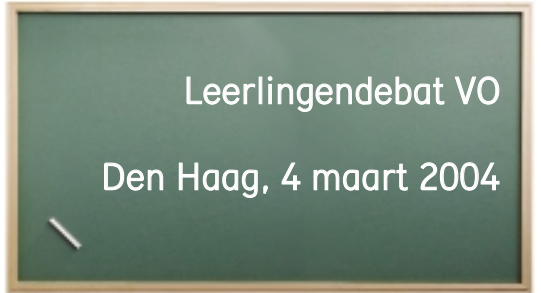
Strenger?

Hoe staan de leerlingen eigenlijk tegenover strenge schoolregels? Die vraag stelt Paul van Maanen, directeur van de directie Voortgezet Onderwijs. 'In België, waar de scholen het beter doen dan in Nederland, hebben ze een heel strak systeem', vertelt Van Maanen. 'Schooluniformen en strenge regels. Wat vinden jullie daarvan? Moeten we dat hier ook gaan doen?'

'Leraren en leerlingen kénnen de regels meestal niet eens', zegt een meisje. 'Bij ons hangt in elke gang een lijst met tien aanwijzingen', zegt een ander. 'Maar dat heeft geen nut.' Bas, van het Makeblijde College: 'Niet bellen in de klas, niet eten, niet drinken, op tijd zijn. Het probleem is dat de leraren zich er zelf niet eens aan houden. Dat is ook de typisch Nederlandse cultuur van onduidelijke regels en gedogen. Dat verander je niet zomaar.' De nationale karaktertrek zou nog wel eens kunnen opspelen bij het invoeren van strenge schoolreglementen. 'Zouden jullie op zo'n strenge school willen zitten?', vraagt Lennart Booij. 'Eigenlijk niet', zegt een jongen. 'Maar aan de andere kant, als het nou helpt...'

Na een korte pauze met een lunch van broodjes, melk en fruit, is het tijd voor hoog bezoek. Minister Maria van der Hoeven zal persoonlijk aan de leerlingen komen vertellen waarom ze hun advies nodig heeft. 'Zelf zat ik op de Mulo in Maastricht', vertelt de minister. 'Ik had een gruwelijke hekel aan lessen waarvan ik alles al wist. De docenten hadden zoiets van: luisteren en opschrijven. Ik moet toegeven dat ik af en toe spijbelde.' Is het een goed idee, vraagt ze zich af, als leerlingen in staat worden gesteld aan

hun leraren te vertellen hoe de lessen beter kunnen? 'Ik denk dat het belangrijk is als een leraar weet', zegt Van der Hoeven, 'wat zijn leerlingen belangrijk vinden.'

'Wij hebben een keer een enquête ingevuld over de kwaliteit van de lessen', vertelt een meisje. 'Voor sommige leraren is zoiets best nuttig.'

'Er zullen docenten zijn', zegt een jongen, 'die dat als negatieve kritiek opvatten. Dat moet anoniem via een klankbord kunnen.'

'Als een leraar al dertig jaar hetzelfde werk doet', denkt een jongen, 'dan verandert hij niet zo snel meer. Misschien moeten vastgeroeste docenten een keer naar die Tsjakka-gast gestuurd worden.'

Het lijkt Van der Hoeven wel een goed idee als 'docenten na een aantal jaren van plek wisselen.' Ze denkt overigens dat de docentenpopulatie in de toekomst zal veranderen. 'Je ziet steeds meer dat vakmensen op latere leeftijd willen overdragen wat ze in de praktijk hebben geleerd.' Bovendien zal, onder invloed van ICT, de rol van een docent anders worden, voorspelt de minister.

'Zijn er hier eigenlijk mensen die leraar willen worden?', vraagt gespreksleider Lennart Booij. Er gaan drie handen omhoog. Twee vwo-scholieren willen volgend jaar een tijdje gaan lesgeven in respectievelijk Guyana en Oeganda. En een meisje wil in Nederland voor de klas. 'Maar wel op een basisschool.' De rest vindt het beroep leraar voornamelijk te zwaar.

Maria van der Hoeven geeft de leerlingen een opdracht mee. 'Bedenk eens hoe volgens jullie het onderwijs er in 2010 uit moet zien. Wat kan er worden verbeterd?' Voordat ze vertrekt, is er nog een vraag vanuit de zaal. 'Ik wil ook minister worden! Hoe doe ik dat?' Van der Hoeven lacht. 'De beste tip die ik heb', zegt ze. 'Word lid van een politieke partij. Daar begint het mee.'

Opdracht van de minister

Met de opdracht van Van der Hoeven in het achterhoofd, wordt de zaal in vier groepen verdeeld. Ze gaan brainstormen over vier onderwerpen: veiligheid, voortijdige schoolverlaters, het VMBO van de toekomst en hoe school minder saai kan worden, onder leiding van een gespreksleider die de door de leerlingen ingebrachte punten noteert.

De discussie over het VMBO vindt plaats in de mooiste zaal aan een ovaalvormige tafel met designstoelen en rondom uitzicht over het centrum van Den Haag. 'We moeten minder boeken krijgen en meer ICT gebruiken', begint een meisje. 'Met nieuw materiaal los je de problemen van het vmbo niet op', protesteert een ander. 'Het probleem is dat er te weinig wordt gehamerd op het gevaar dat je loopt als je geen diploma haalt.'

Daar zijn alle vmbo-leerlingen het mee eens. Ze komen met praktische suggesties: scholen moeten betere voorlichting geven over het belang van onderwijs. Een meisje: 'De overheid zou ook een reclamecampagne moeten starten die laat zien wat er gebeurt als je zonder diploma van school af gaat.'

Andere punten die de vmbo-leerlingen graag zien gebeuren: een betere afstemming tussen de verschillende vmbo-scholen onderling (waar kan je wat het beste studeren) en een betere aansluiting met het mbo. Verder moet er een breder aanbod van praktijklessen komen. Met het oog op de toekomst lijkt het de vmbo'ers ook een goed idee als elke leerling de beschikking krijgt over een laptopcomputer.

In de tussenruimte discussiëren zo'n twintig leerlingen over 'verbeterpunten' voor de veelgehoorde klacht dat de lessen vaak saai zijn. Ook daar is er een meerderheid vóór een lichtere boekentas en meer ICT-voorzieningen. Leren, vinden ze, heeft ook niet altijd met traditionele lesvormen te maken. 'Ik leer heel veel van mijn sport, basketbal', zegt een meisje. Dan gaat het om doorzettingsvermogen, discipline en andere zaken die buiten het vakkenpakket op de middelbare school vallen. Een andere leerling heeft veel geleerd toen hij als begeleider mee mocht met het kamp dat zijn school organiseerde voor brugklassers. Het probleem van vooral havo en vwo, vinden de leerlingen, is dat het wel héél theoretisch is. Misschien zou het geen slecht idee zijn een verplichte stage of vrijwilligerswerk op te nemen in het lesprogramma.

Hoe kan je er voor zorgen dat het aantal drop-outs daalt? Met die vraag houdt een ander groepje zich bezig. Een aantal zaken lijken voor de hand te liggen: de kwaliteit van de school en schoolmaterialen moeten goed zijn, het interieur van de school moet er goed en gezellig uitzien. Verder moet vooral de beroepsvoorlichting verbeteren, zodat leerlingen weten waarvoor ze het allemaal doen. Opvallend is dat ook dit groepje pleit voor méér stages. 'En meer activiteiten, zoals sportdagen en feesten', zegt een leerling. Meest vernieuwende idee: leraren zouden een huisbezoek moeten brengen aan leerlingen en hun ouders, met name als het niet goed gaat. Zodat ze zich beter kunnen inleven in de thuissituatie en de achtergronden van de problemen op school.

Het groepje dat discussieert over veiligheid vraagt zich vooral af hoe onveilig scholen eigenlijk zijn. 'Het probleem valt wel mee', zegt een meisje. 'Misschien dat het meer speelt op het vmbo.' 'Het is allemaal sterk overdreven', schampert een jongen. 'Het is dat er geen verkiezingen waren, anders had de politiek er een mooi item van gemaakt.'

Toch komen ze met een aantal suggesties. Een aantal leerlingen vindt het een goed idee als zowel scholen als klassen kleiner worden, al ziet niet iedereen daar het nut van in. Waar ze wel allemaal achterstaan is de suggestie dat mentoren beter bekend moeten raken met verschillende voorzieningen voor scholieren met problemen. Ook moet het aantal vertrouwenspersonen op school omhoog. Dat moeten dan wel externe vertrouwenspersonen zijn.

School van de toekomst

Wie de discussies tussen de leerlingen op zich in laat werken en zich een beeld probeert te vormen van hun school van de toekomst, komt uit op een 'gezellige school', met leraren die hun leerlingen goed kennen en zelfs af en toe op huisbezoek gaan. Waar boeken verdwijnen en ICT een steeds belangrijker rol speelt. Waar leerlingen veel zelf doen, maar wel goed worden ondersteund. Waar een leraar aan zijn klas vraagt hoe de les verbeterd kan worden. Waar meer wordt gedaan aan stages of andere praktijkervaringen. Waar de rol van mentoren wordt versterkt. Waar goede voorlichting is over beroepsmogelijkheden.

Over strenge regels hoor je de leerlingen nauwelijks, ze vrezen dat de school dan een 'strafkamp' wordt, dat juist meer agressie oproept. Bovendien, vragen ze zich af, wie houdt zich nu eigenlijk aan die strenge regels? Wel moet de overheid werken aan betere voorlichting over het belang van scholing om uitval tegen te gaan.

Het loopt tegen drieën als Lennart Booij de middag afsluit. 'Wat vonden jullie ervan?', vraagt hij de leerlingen, voordat ze als dank voor bewezen diensten allemaal een roman van Ronald Giphart cadeau krijgen. 'We hebben de hele middag wel leuk zitten praten', zegt een meisje. 'Maar gebeurt er straks ook iets met onze ideeën?' Ze hoopt het van harte.